

ENDÜSTRİYEL BİR ANLATI YAPISI: “TERS PİRAMİT” HABER METİNLERİ

An Industrial Narrative Structure:
'Inverted Pyramid' News Texts

Ünsal Çığ
Mersin Üniversitesi

Özet: Günümüzde gazetecilik mesleği çeşitli etik ve teknik kodlar ile kendini meşrulaştırmaktadır. Bu etik kodlar en genel başlığı ile nesnellik ve tarafsızlık, teknik kodlar ise kısalık ve yalınlık başlıkları altında toplanmaktadır. Bu kodlar, “haber metninin” değişmez kuralları olarak öğretilmekte ve pratikte uygulanmaya çalışılmaktadır. Bu kuralların tamamı “ters piramit” haber yazım tekniğinde kendini göstermektedir. Ancak bu metin yazma tekniği ve anlatı yapısı, görünürdeki ideal kodların yanında çok önemli bir işleve daha sahiptir. Her gün büyük bir hızla ve haberler eskimeden yayın yapmak zorunda olan gazetecilik endüstrisi için bir üretim kalıbı da oluşturmaktadır. Çalışmada, söz konusu haber yazım tekniğinin ve sonunda ortaya çıkan metin tipinin, endüstriyel üretim süreçlerindeki işlevselliği ortaya konmaya çalışılacaktır.

Anahtar Sözcükler: *ters piramit, metin, anlatı yapısı, kronolojik anlatı, endüstriyel gazetecilik, işlevsellik*

Abstract: Contemporary journalism legislates itself with specific ethical and technical codes. Generally these ethical codes are objectivity and impartiality and technical codes are brevity and simplicity. These codes are taught as invariables of news text and tried to be applied in practice. Inverted pyramid news writing model is well known for its dedication to these rules. However this writing model and narrative structure has also an important function besides fulfilling those journalistic values. This structure also serves as a production line for journalism industry which should produce its product as fast as it can, before news become old. The current study determines how inverted pyramid news writing model functions as a tool in industrialized journalistic production process.

Keywords: *inverted pyramid, text, narrative structure, chronological narrative, industrial journalism, functionality*

1. GİRİŞ

“Nesnellik” ilkesi, günümüz gazeteciliğinin vazgeçilmez bir özelliği olmasının yanı sıra, gerek akademik, gerekse de mesleki ortamlarda üzerinde en çok konuşulan ve tartışılan kavramlardan birisidir. “Nesnellik nedir? Nasıl nesnel olunabilir? Nesnellik mümkün müdür?” soruları birçok farklı açıdan ele alınmış ve halen de alınmaktadır. Sorulara olumlu veya olumsuz cevaplar verilmiş, bazıları kavrama bağlı kalarak normatif bir geleneği sürdürmekte ısrar ederken, bazıları ise kavramın olabilirliğini toptan inkar edip, postmodern gerçeklik reddiyesi içerisinde nesnellik ilkesinin ölümünü çoktan ilan etmiştir. Öyle ya da böyle, ilke halen gündemdedir ve tartışılmaya devam edecek gibi görünmektedir. Ancak tüm bunlara öncel olarak şu sorunun çok az sorulduğu da görülmektedir: Neden “nesnellik”? Gazetecilik ya da habercilik bağlamında sormak gerekirse, neden nesnellik ideali bugün her tür haber medyasının ve haber yazımının başat ilkesi haline gelmiştir? Elbette bu kökensel soru, nesnellik ilkesinin verili, zaman dışı olarak gazetecilik mesleğinin kodlarına kazılı olmadığını, belirli bir tarihsel süreç içerisinde oluşarak, sonradan gazetecilik mesleğinin profesyonel kodu olduğu düşüncesine dayanmaktadır. Zira gazeteciliğin 17. yüzyıldan itibaren yapılageldiğini bilmekteyiz, ama katı pozitivist anlamda nesnellik idealinin mesleğin özüne yerleşmesi 19. yüzyılı bulmuştur. Bu dönemden önce de nesnellik anlayışı ile karşılaşırız, ama o da finansal ve siyasal anlamda “devletten” ya da belirli bir iktidardan bağımsız olma anlamına gelmekte idi. Dolayısıyla gazetecilik nesnelliğinin kökeni ve ortaya çıkış koşullarını tarih içerisinde saptanabilmesi; bugün artık olağan, verili kabul edilen ve hep böyleymiş gibi algıladığımız bu ilkenin neden ve nasıl bir önem arz ettiğini, tipik demokratik 4. güç iddiasının yanında ve ötesinde nasıl mesleki ve “endüstriyel” bir ihtiyacı karşıladığını da vurgulamaktadır.

Benzer biçimde, “ters piramit” (inverted pyramid) metaforu ile adlandırılan ve profesyonel gazetecilerin başat haber yazma tekniği olan metin türü de aynı kaderi paylaşmaktadır. Gazeteciler için ters piramit öylesine olağan ve kabul gören bir tekniktir ki, adeta gazetecilik mesleği var olduğundan beri sanki bütün gazeteciler “5N+1K”, “flaş-gövde yapısı” gibi katı kurallara ve formüllere sahip bu anlatı kalıbını kullanıyormuş varsayımı, tartışılmadan kabul görmektedir. “Gazeteciler genellikle kendi mesleklerinin geçmişi ile ilgili fazla şey bilmezler. Pek çok profesyonel gibi, işlerinin her zaman bugün olduğu gibi yapıldığını

düşünmektedirler.” (Carey, 2007:3).

Teknik üzerine tartışmalar da genellikle günümüzde, nesnellik kavramında değindiğimize benzer sorulara ve açıklamalara konu olmuştur: Ters piramitin “gerçekliği” yansıtmadaki başarısı ya da başarısızlığı neden kaynaklanmaktadır? Ters piramit “bilgiyi” nasıl “enformasyona” dönüştürür? Bütün bu tartışmalarda öncel, kökensel soru gözden kaçmış görünmektedir; neden ters piramit? Neden ters piramit haber yazma tekniği, günümüzde başat haber yazma tekniği haline gelmiştir? Bu soru, aynı zamanda ters piramit öncesi, farklı yazım tekniklerinin ve anlatı kalıplarının haber yazımında kullanıldığı olgusunu bize hatırlatmakta, bugünkü hakim yazım tekniğine nasıl ve neden geçildiğini sorgulayabilmemize olanak sağlamaktadır.

Hem nesnellik hem de ters piramit ile ilgili tartışmalarda genelde eksik olan temel sorunun benzer olması, doğal görünmektedir. Çünkü ters piramit, nesnel haber yazımıyla adeta “özdeş” kabul edilmektedir. Dolayısıyla birine yöneltilecek bir kökensel “neden” sorusu, otomatik olarak diğerine de yöneltilmek zorunda kalmaktadır. Çalışma, bu özdeşliğin endüstriyel işlevselliğini ve öznel yaklaşımların metinden dışlanmasıyla günlük otomasyona uygun metinlerin kurgusallığını tartışmaya açmaktadır. Bu tartışmanın temel zemini, ters piramit haber yazma tekniğinin katı kurallarının kendisinde yatmaktadır.

2. TERS PİRAMİT TEKNİĞİ İLE YAZILMIŞ HABER METİNLERİ

Ters piramit haber yazma tekniği öyle bir tarihsel kesişme noktasında durmaktadır ki, bu kesişme noktası, modern anlamda gazeteciliğin etik ve teknik kodlarının ortaya çıkışlarına denk düşmektedir. Yaklaşık olarak 19.Yüzyılın ortalarından itibaren, endüstriyel gazeteciliğin doğum yeri olan Birleşik Devletler ve İngiltere’de, şu önemli gelişmeler birbirlerine paralel olarak yaşanmıştır: Gazetecilik partizan bir mücadele aracı olmaktan çıkıp bir iş kolu haline gelmiştir. Haber yazımı geleneksel ve edebi yazıdan kopmuştur. Nesnellik kavramı ortaya çıkmıştır. Endüstriyel gazetecilik pratikleri, standartlaşmıştır. Pazara yönelik bir meta olarak haberin üretimi ile bu metaya kitlesel bir talep ortaya çıkmıştır. Bir işletme olarak gazete ve bir kimlik ve meslek olarak gazeteci, siyasal, toplumsal, hukuki ve mesleki bir meşruiyet kazanmıştır. Bu nitelikler, modern gazeteciliğin bugün de geçerliliğini sürdüren yapısal, işlevsel, etik ve teknik kodları olarak

halen kullanılmaktadır.

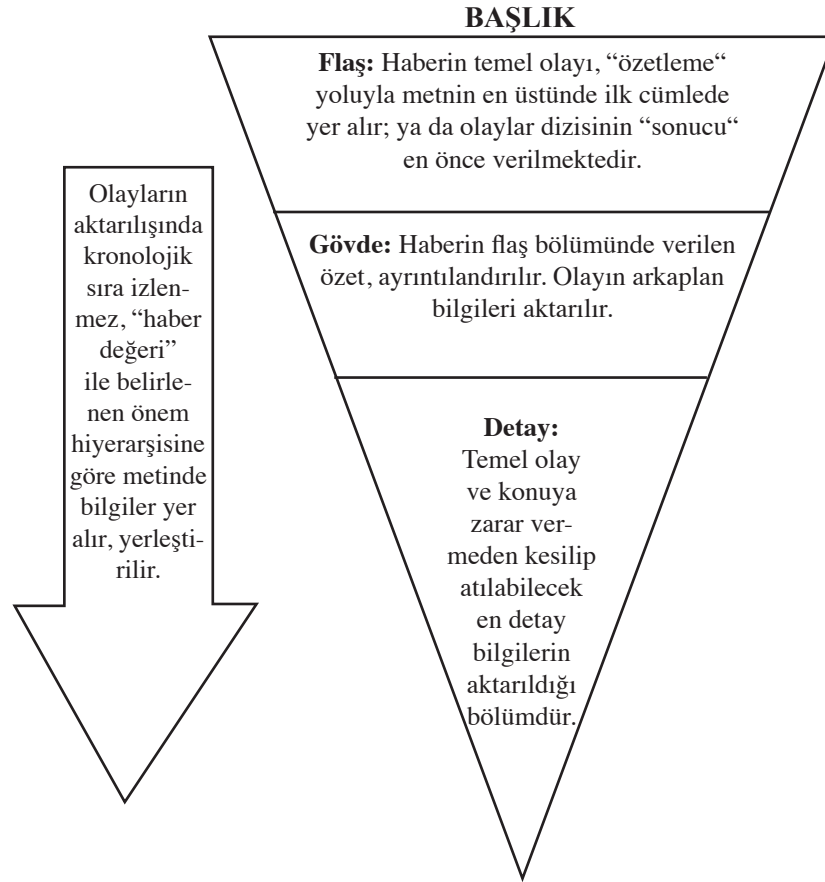
Bu gelişmeler ışığında gazetecilik ve haberciliğin endüstrileşmesi, toplanan bilgilerin büyük kitlelere zamanında ulaşması için rutin bir şekilde işlenip tasarlanması mekanizmasını gerekli kılmıştır. Bu gerekliliğin ortaya çıkardığı endüstri, bir üretim bandının kalıpları gibi, haberleri belirli biçimsel müdahalelere ve şekillendirmelere tabi tutmaktadır. Ters piramit tekniğinin, bu zorunlu yapısal ve endüstriyel ihtiyaçlara cevap veren bir “üretim-kalıbı” ihtiyacını da giderdiği görülmektedir; bu durum da, ters piramitin endüstriyel gazetecilikle yakın dönemde ortaya çıkmasının bir diğer nedenidir. Ayrıca geniş kitlelere ulaşmanın bir aracı olarak nesnellik nosyonu ortaya çıkmış, bu da yine haber yazım stiline katı kurallarına yansımıştır. Tüm bu koşul ve süreçlerin sonunda, ortaya, gazetenin temel ürünü olan haberin standart bir metinsel görünümü belirlemiştir. Üretim, içerik ve biçimsel olarak standart hale gelen bu metin tipi, ters piramit kalıbı içerisinde kemikleşmiştir.

Reuters, diğer pek çok profesyonel haber organizasyonu gibi muhabirlerinden “denenmiş, test edilmiş ve başarısı kanıtlanmış ters piramit haber yazma tekniği” ile yazmalarını talep etmektedir (Reuters, 2008:26). 19. Yüzyılın sonları ve 20. Yüzyılın başlarında, Amerika Birleşik Devletleri ve kısmen de İngiltere kaynaklı olmakla beraber, bugün profesyonel gazeteciliğin yapıldığı hemen her yerde adeta evrensel bir standart olarak kabul görmüş bu haber yazım tekniği, sadece iletişimsel bir işlevi değil, bir kesişme noktası olma özelliğinin de gösterdiği şekilde, yapısı içerisinde aynı anda pek çok farklı işlevi gerçekleştirmektedir. Norveç’ten (Pietila, 1992) Avustralya’ya (Caple, 2007), Hong Kong’dan (Chen, 2004) Brezilya’ya (Smith, 2005) veya Gana’ya (Hasty, 2006) değin, bu teknik bir mesleki standarttır ve özünde haber yazma eğitimi, büyük ölçüde ters piramit tekniğini hakıyla uygulandığı metinleri üretebilme eğitimidir. Türkiye’deki belli başlı haber yazma kitapları ve kılavuzları da, profesyonel haber metni olarak ters piramit tekniğine ağırlık vermektedirler (Girgin, 2002; Tokgöz, 2006). *Anadolu Ajansı (A.A.)* haber yazım kılavuzunda da (Anadolu Ajansı, 2008), ters piramit haber yazım tekniği, çalışanlarının uygulaması gereken teknik olarak öğretilmektedir. Uluslararası habercilik literatüründe de yine aynı tekniği görmekteyiz: “Akademideki Gazetecilik Araştırmaları disiplini bünyesinde, haber metninin yapısı ters piramit olarak tanımlanır.” (Bell, 1991:23). Ülke çapında verilen

yerel gazetecilik eğitim seminerlerinde öğütlenen profesyonel teknik de, yine ters piramittir. Örneğin bir Bursa Çağdaş Gazeteciler Cemiyeti seminerinde, dünyanın pek çok yerinde olduğu gibi, hiç şüpheye yer vermeden haber yazmak, ters piramitle özdeş olarak kabul edilmektedir: “ ‘Ters uçgen’ ya da ‘ters piramit’ biçiminden bahsedelim biraz. Neden Türkiye’de ve dünyada gazetecilerin %90’ı ters piramite uygun şekilde yazarlar haberlerini?” (Eryılmaz, 2005).

Ters piramit metaforuyla anlatılmak istenen temel kalıp aşağıdaki gibi görselleştirilmektedir:

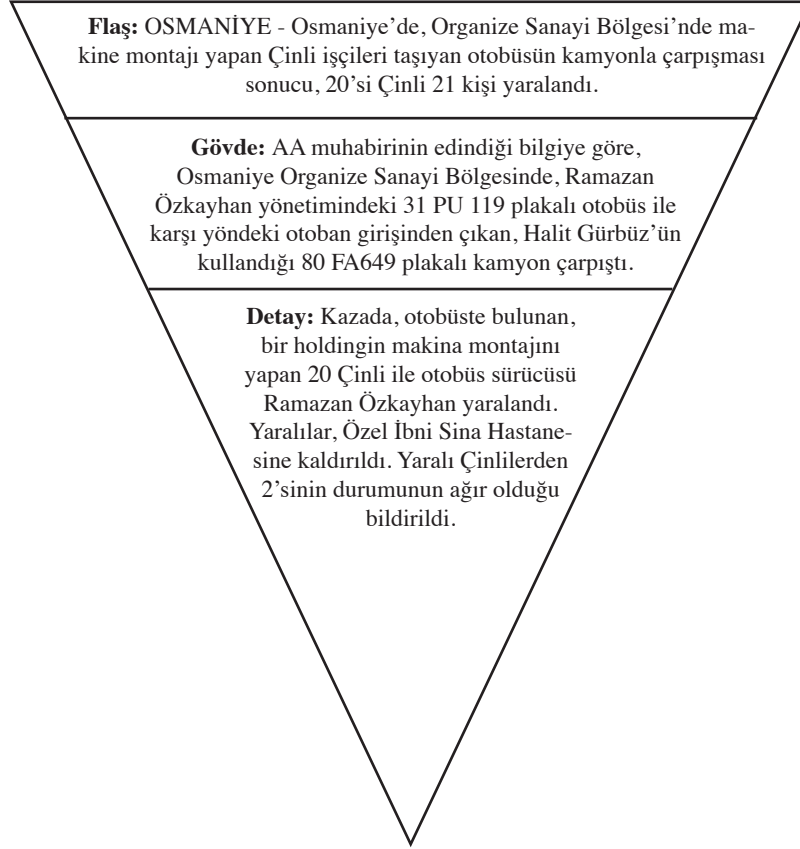
Şekil 1: Ters Piramit Modeli

Modeli güncel bir haberde şöyle örneklebiliriz:

BAŞLIK: ÇİNLİ İŞÇİLER OSMANİYE’DE KAZA GEÇİRDİ

Şekil 2: *Ters Piramit Modeli Haber Örneği* (“Çinli İşçiler Osmaniye’de Kaza Geçirdi”, 2009)

Ters piramit haber metninin uygulandığı ve öğretildiği şekilde en temel özelliklerini şöyle sıralayabiliriz: Haber metni, **Başlık-Flaş-Gövde-Detay** yapısını izler. Flaş (giriş cümlesi), “en önemli, yeni, ilginç” olguları zaman kaybetmeden aktarır. Öznel, düşünsel ya da betimleme cümleleri içeren kompozisyon girişini benimsemez. Flaş, temel olay ya da olayların bir özetidir. En önemli öge ya da bilgi metinde en önce verilir, kronolojik sıra takip edilmez, önem sırası yani bir hiyerarşi gözetilir. Gövde bölümünde flaştaki özet ayrıntılandırılır, varsa ek bilgiler verilir; flaş ve gövdede haberin temel bilgileri olabildiğince

aktarılır (5N+1K formülasyonu; ne, nerede, ne zaman, nasıl, neden + kim). Ayrıca nesnellik göstergesi olarak mutlaka kaynak gösterilmeye gayret edilir (kaynaklar alıntılar, istatistik bilgiler ve belgeler olabilir). Detay olarak görülen ya da haberin öncesine ait geçmiş bilgiler (ard alan bilgisi) metnin en sonunda verilir. Detay olarak görselleştirdiğimiz bölüm, gerektiğinde editörler tarafından temel metne zarar vermeden kolayca atılabilir. Metin kaleme alınırken kesinlikle 1. şahıs anlatısı kullanılmaz, 3. şahıs anlatısı kullanılır. Öznel yargı belirtmek kesinlikle yasaktır. Bu yasak kabaca, gazetecinin/gazetenin olay/olgu/açıklamadan bağımsız olarak kendi düşüncesi olduğu izlenimini yansıtabilecek sıfat, benzetme, deyim ve çeşitli dilbilgisel kiplerin (-ebilmek, -meli, - malı gibi) metin içine dahil edilmemesi olarak özetlenebilir. Haber olabildiğince kısa, öz ve yalın olarak yazılır. Bu sıkı kural ve yasaklar, içerdiği haber ne olursa olsun her tür ters piramit haber metninin kuruluşunda uygulanır. Bu uygulama, içerikten bağımsız bir biçimin göstergesidir. Son bölümde bu biçime, biçimin ürettiği nesnellik algısına ve endüstriyel faydalarına tekrar döneceğiz.

Ters piramit tekniğinin, saydığımız genel özelliklerin yanında, üzerinde durulması gereken tipik özellikleri flaşın (kurallara uygun bir giriş cümlesinin) zorunluluğu ve onun haber metnin anlatsal yapısına yaptığı etkidir: Haberin en önemli kısmı -en şaşırtıcı, en yeni, en büyük olgu (fact)- önce yazılmalıdır, yani flaşı oluşturmalıdır. En önemli olgu, olayların oluş sırasında sonda yer alabilir, ama metnin anlatı yapısında önce yer almalıdır. Bu durum haber metninin öğeleri arasında bir hiyerarşi yaratmakta ve kronolojik anlatıyı bozmaktadır. Yukarıdaki haber örneğindeki flaş, bu duruma tipik bir örnektir. Kazanın kronolojik olarak nasıl gerçekleştiği anlatılmaz, özet ve kazanın sonucu, vakit kaybetmeden flaşa verilmiştir. Bu kural, en fazla haber değerine sahip öğelerin (kaza ve yararlılar) girişte okuyucuya iletilmesiyle kullanılmıştır. Bu, **ters piramidin altın kuralıdır.**

Bu bağlamda Rich, örneğin, *Writing and Reporting News* adlı çalışmasında, ters piramidin açılış cümlesini şöyle betimler: “En genel olarak, haberin girişine ‘özet giriş/flaş’ (summary lead) denir; çünkü burada ‘ne olduğu’ ile ilgili ana noktalar özetlenir.” (Rich, 2000:35) Dolayısıyla **başlık** ve **flaş** her zaman, **gövde** ve **detay** bölümleri atılsa dahi genel bir özeti verecek denli konsantre yazılan bir bölümdür. Ters piramit haber metinlerinin bu yeteneğini Simons (2008) şöyle belirtir: “İyi bir muhabir her bir paragrafi, diğerlerinden bağımsız, yalnız

kullanılabilecek şekilde yazar”. Örneğin yukarıdaki haberde, detay bölümünü oluşturan yaralıların hangi hastanede tedavi gördüğü ve durumları, metnin “anlamsal bütünlüğü” tehlikeye atılmaksızın, yazı işlerindeki editörler tarafından rahatlıkla kesip atılabilir.

Anadolu Ajansı haber yazım kılavuzu da, dünyada profesyonel gazeteciliğin yapıldığı hemen her yerde uygulanan bu standart haber yazım tekniğini, yabancı muadilleri gibi, muhabirlerine açıklamakta ve onlardan talep etmektedir: “Haber, öncelikle ‘anlaşılır’ olmalıdır. Haber metni, ilk paragraftan (flaştan) itibaren okuyanı etkilemeli ve bu ilk paragraf haberin içeriğini yansıtmalıdır.” (Anadolu Ajansı, 2008:25). Yine kitapçık, “özetten” önemle söz etmekte, bize kronolojinin önemli olmadığını, en önemli olgudan önemsiz doğru bilgilerin sıralanmasının önemine dikkat çekmektedir (Anadolu Ajansı, 2008:42). Dolayısıyla ters piramit tekniğinin en belirgin özelliği, olayları “gerçeklikte” olduğu zaman sıralamasını takip etmeyip **kronolojik olmayan, anakronik** bir düzen içinde vermesidir. Belirli haber değerleri, olaylar arasında bir önem hiyerarşisi kurmaktadır: “Haber metinlerinde düzen her şeydir, kronoloji hiçbir şey. Haber tüketicileri olarak bizler bu yaklaşıma öyle alışmışızdır ki, diğer anlatı türleri ve haber yazımının eski formları ile karşılaştırıldığında aslında ne kadar garip olduğunu unutuyoruz.” (Bell, 1995:314). Dolayısıyla ters piramidin bir diğer önemli özelliği, geri dönüşlerin (flashback) haber metinlerinin temel zaman yapısı olarak görünmesidir (Bell, 1995:317). Yani kronolojik anlatı, yapısal olarak, flaş bölümü dolayısıyla baştan bozulur. Gazetecilik tarihçisi Mitchell Stephens, “Ters piramit haberleri fikirler ve kronolojiler etrafında değil, olgular etrafında organize eder” demektedir (Scanlan:2003).

İleride değinileceği gibi ters piramit tekniğinin, gazetecilere ve gazetecilik endüstrisinin üretim bandına katkılarının yanında, habere konu olacak olay ve olguları görme, düşünme ve organize etme konusunda da oldukça kullanışlı bir araçtır. Yapı, muhabiri, anlatının temel unsurlarını tek bir cümle içinde özetlemeye zorlamaktadır. Bu yapının ustalığını kazanıp sahaya inmiş gazetecilik öğrencileri, yasal metinlerden bağış başvurularına, hemen her şeyi yazmak için oldukça yararlı olduğunu söylemektedirler (Scanlan:2003). Bu anlamda haber metninin standart biçimi, yazma edimini belirli bir teknik ve kalıp içine sokarak edebiyatçılar gibi “seçkinlerin” elinden almakta, belirli bir eğitimden geçmiş “sıradan” insanın da kamusal alanda üretim yapmasını sağlamaktadır. Elbette gazetecilik ve metin üretimi, bu bağlamda, kalite

ve nitelik yönünden bitmez bir tartışmanın da konusudur.

Dolayısıyla ters piramit haber metinlerinin başlı başına bir tür (genre) olduklarını söyleyebiliriz. Söz konusu tür, kullanım alanının genişliği düşünüldüğünde, bir gazetecilik dili ve söylemi yaratmaktadır. Genel kullanım içerisinde tür terimi basit olarak bir çeşit ya da tip anlamına gelir ve sık sık oldukça esnek bir biçimde belli bir kültürel ürün kategorisini ayırmak için kullanılmaktadır. Türe olan bir vurgu, eserin değerini birey yerine kültürel geleneğe göre verir, gelenekte açıkça belli bir üretim ekolünün kuralları takip edilir. Pek çok kitle medyası ürünü düşünüldüğünde, tür kavramı faydalıdır, çünkü bireysel otorite çok fazla ortaya çıkmamakta, sıkı kurallar, metnin kimin yazdığını önemsizleştirmektedir. Gazetecilik özelinde bu durum, muhabirin bireyselliğinin silinmesi ile, kuralları sıkıca uygulayan endüstriyel bir kalıbın ürettiği söylemi, yani bir gazetecilik söylemini ortaya çıkarmaktadır.

Tür, kitle medyasına sürekli ve etkili bir üretim için yardımda bulunan pratik bir araç olarak düşünülebilir ve bu üretim standardı ile alıcısının beklentilerini karşılamayı garanti altına alır. Tür, üreticilerle tüketiciler arasındaki ilişkileri düzenleyen bir mekanizma olarak da görülebilir. Bütün bunlardan yola çıkarak toparlarsak, belli bir formüller ağıdır tür, bekleyen tüketiciye onaylanmış bir ürün sunar (Andrew, 1984:110).

Gazetecilik endüstrisinin 24 saatlik bir üretim döngüsü ve işleyişi, kitlesel üretim yapan diğer tüm üretim merkezleri gibi, standartlaşmaya tabi tutulmak zorundadır. Ters piramit dışındaki diğer gazetecilik metinleri, şu veya bu şekilde sıkı kuralların dışına çıkabilirler (makale, araştırma inceleme, köşe yazısı, dizi yazısı, kronolojik ve biyografik metinler vb.); ama ters piramit, otomasyona uygundur.

Ters piramit, özellikle nesnel görünümünün gazetecilik mesleği için muazzam önemiyle, adeta başka türlü olamayacağı düşünülen, dolayısıyla da doğal kabul edilen ve aslında bir tarz, bir tür olduğu unutulmuş bir metindir. **Ters piramit metinler, adeta aktardığı olay ve olgularla özdeş kabul edilmektedir.** Ancak tür kavramı, aynı zamanda bir “üretim kalıbını” temsil etmektedir. Yani hammaddesi ne olursa olsun, içerik bu kalıba uymak zorundadır. Ama her kalıp, hammaddesini değiştirir, dönüştürür, biçimlendirir, bazı şeyler ekler veya çıkarır. Ancak tüm bu müdahalelere rağmen bu metin türü, nasıl

“nesnel” görünümünü korumayı sürdürebilmiştir? Bu sorunun cevabı, haber metinlerinin gözetilen standart stratejilerin bir ürünü olmasıdır. İlk önemli stratejik hamle, özellikle haberlerin bir endüstriyel dolayım ürünü olmasıyla sonuçlanan sürece (yani haberlerin izlendiğin, kayıt altına alındığının, seçildiğinin, ayıklandığının, editörlerce düzenlendiğinin, sayfaya yerleştirmek için yeniden biçimsel bir müdahaleden geçtiğinin vb.) metinde hiç değinmemektir. Diğer stratejik uygulama ise, haber yazıcılarının öznelliğinin ve dolayısıyla da varlığının gizlenmesidir. Haberlerin bir yazanı, anlatıbilimsel perspektiften bakılınca, bir anlatıcısı bulunmaktadır. Ancak anlatıcının gizlenmesi ile bir anlatıcı yokluğu yanılsaması yaratılarak, olguların “kendi kendini konuştuğu” izlenimi üretilir ki bu da gazeteciliğin öykündüğü geleneksel pozitivist nesnellığın bir tanımıdır: İnsani müdahale yoksa, saf gerçek ortaya çıkar. Haberde kullanılan bir “örtük anlatıcı stratejisi” aşağıdaki özellikleri kapsar ve sıkıca uygulanır.

1. Özel ifadeler belirtilmemektedir. İnanç, kanaat ve ideoloji gibi her tür düşünsel yargılar ile duygusal tepkiler anlatıcının anlattığı olaydan nasıl etkilendiği metne yansıtılmamakta, kısaca doğrudan öznellik olarak adlandırılabilen her şey devre dışı bırakılmaktadır.

2. Anlatıcının yaşı, cinsiyeti, doğum yeri vb. değişmeyen kişisel bilgiler, anlatı içerisinde yer almamaktadır.

3. Genellikle anlatıcının/muhabirin ismi bulunmamaktadır. Bulunsa dahi, metinde kişisel ifadelerin ve bilgilerin yer alamayacağı gerçeği, metni kimin yazdığını önemsizleştirecektir.

4. Pragmatik işaretler anlatıda yer almamaktadır. Anlatıcı, alımlayıcısına yönelik herhangi bir farkındalık göstermemektedir (“Siz sevgili okuyucu!” gibi).

5. Haberin söylem yapısının ne zaman ve nerede kurulduğu, anlatıya dahil değildir. Haberin olay yapısına dair yer ve zaman bilgileri ile haberin gazetede yayın tarihi okuyucuya açıktır.

6. Metnin nasıl yazıldığı, metnin hangi süreçlerden geçip basıldığı haberde yer bulmamaktadır (Haberin hangi bürodan geldiği, kimlerin düzelttiği, başlığı kimlerin attığı vb. bilinmemektedir)

7. Anlatıda yer alan değerlendirmeler, yargılamalar ve duygusal tepkiler, açıkça gösterilecek şekilde, “dışarıda” konumlanan kaynaklar

yoluyla yapılmaktadır.

8. Anlatıcı, anlatının dışına çıkıp açıklama ve yorum getirmemektedir.

9. “Ben” (birinci şahıs anlatımı) içermemektedir.

10. “Vurgu” için *İtalik* ya da **koyu harfler** kullanımı tercih edilmemektedir. Aksi takdirde, “dışarıda” değil, ama “içeride” bir anlatıcı sesin ortaya çıkma riski bulunmaktadır.

11. Ünlem işareti (!) gibi noktalama işaretleri, “duygusal tepki bildirme araçları” olduğu için kullanılmamaktadır.

12. Belirli kiplerin kullanımı yasaktır (*-ebilmek, -meli, -malı*, gibi). Bu kipler, kesinlik taşımayan ifadelere yol açacağı gibi, ahlaki yargı ve olasılık bildirmek gibi, öznel ifade ile anlatıcının kendini ifşa etmesine yol açacaktır.

Ters piramit haber anlatısı, böylece, tek başına bir “gösterge” olarak da saptanabilmektedir. Aktarmaya çalıştığı enformasyondan bağımsız olarak, anlatı kalıbının kendisi yoluyla çok önemli stratejik amaçları yerine getiren bir “biçimdir”. Bu olgu, farklı bakış açılarına ve ideolojik kökene sahip gazetelerde, haberlerin temel ortak özelliklere (profesyonel gazetecilik ilke ve hedeflerine) sahip olarak nasıl görülebildiğini de bizlere açıklamaktadır. Enformasyon ve olaylar, standart profesyonel pratikler ve prosedürler ile habere dönüşür.

3. NESNEL BİLGİ OLARAK HABERİN, ENDÜSTRİYEL İHTİYACA YÖNELİK İŞLEVSEL KULLANIMI

Nesnelliğin, bir etik kod olması ve demokrasi ile bağdaştırılması yaygın kabul görmekle beraber, endüstriyel gazetecilik için ticari bir gereklilik olarak ortaya çıktığı da akılda tutulmalıdır. Haberin adeta bilimsel bir bilgi olarak otoriteye kavuşması altında, piyasa şartları da yatmaktadır.

Modern haber söyleminin kuruluşuna yol açan dönüşüme neden olarak bazı sosyal faktörlerden söz edilebilir. 20. yüzyılda premodern¹ haberin genel özellikleri, flaş-gövde yapısı gösteren modern haberle yer değiştirmiştir. Habercilik üzerine yapılan tarihsel araştırmalarda

1 Premodern haber, “ters piramit” gibi katı kurallara sahip değildir. Yazarının üslubu, doğrudan metne yansımakta, içerik ve biçim tutarlılık göstermemekte, dolayısıyla editoryal olarak standart işlemlere tabi olamamaktadır.

da, modern haberin, günümüzdeki diğer türlerden farklılığının yanında, geçmişteki öncüllerinden de bir farklılık gösterdiği görülmektedir (Bell 1991; Schudson, 1978 ve 1982 ; White, 1998). 19. Yüzyıl'a değin, haber metinlerinin, diğer hikaye türleri gibi doğrudan kronoloji ve nedensellik üzerine kurulu olduğu görülmektedir. Edebi bir dil kullanımı, açık taraflılık, günlerce sonra yayınlanan ve güncelliğini kaybetmiş metinler, çağdaş günlük gazetelerin sayfalarında yer alamayacak ya da artık haber olarak değerlendirilemeyecek metinler, premodern dönemde yadrganacak uygulamalar değildirler. Bu değişime, muhabir-korrespondent-yorumcu olarak haber anlatıcılarının ayırt edilmesi eşlik etmiştir. Bu dönemde, muhabir yazımı, ters piramite evrilerek haberin arketipi olarak kurulmuştur.

Haber yapımındaki bu değişimlerin, 20. Yüzyılın erken dönemlerinde, aynı zamanda kültürel ve ekonomik kurumlar olarak medyanın bugün de kendisini karakterize eden bir biçim almaya başladığı bir zamanda, iyice belirgin hale gelmeye başlaması kayda değerdir. Kesin bir biçimde, daha ticari bir zemine ve doğrudan politik kontrolden bağımsız bir hale kayış neredeyse 100 yıl önce başlamıştır (White, 1998). Ancak geç 19. Yüzyıl ve özellikle de erken 20. yüzyıla değin -ki "basın baronları" dönemi olarak da anılmaktadır- bugün bildiğimiz şekliyle, tam anlamıyla bir kitle medyası gelişmemiştir. Aynı zamanda, 19. Yüzyıl medya alımlayıcıları, modern dönemden daha fazla çeşitlilik ve çok daha fazla sınıfsal karakter göstermekteydiler. Örneğin Birleşik Krallıkta, 19. yüzyılın çeşitli dönemlerinde radikal bir işçi sınıfı basını başarıyla görev yapmıştır. Curran ve Seaton, derinlikli ve yaygınlaşan radikal bir bilince ve burjuva sınıfının politik yayınlarına alternatif olabilen gelişmelere değinmektedirler. (Curran and Seaton 1991:19). Ancak, 20. yüzyılın ilk çeyreğinde, radikal basın büyük ölçüde çökmüş ve birkaç holding elinde toplanmış, medya onun yerini almıştır. Bu birleşme ve yoğunlaşmalar, gazetecilik metinselliğinin yeni biçimi üzerindeki önemli etkilerden bir tanesidir.

19. yüzyılın daha çeşitli, daha sınıf temelli medyası düşünüldüğünde, içerikler daha spesifiktir; yayınlar daha küçük ve daha dar okuyucu kitlesi hedeflidir. Kitle pazarlarına ulaşabilmek için, medyanın bu çeşitliliği bağdaştıracak ve özellikle de medyayı bir kurum olarak okuyucularıyla olan ortaklıktan ayıracak bir metinsellik biçimine gereksinimi vardır.

Nesnel dil, hitap ettiği grubun dilinden ayrılır, dolayısıyla, bu söylem

ayrılması, medyayı belirli bir okuyucu grubundan, bir cemaatten, bir alt kültürden ya da bir partiden ayırmaktadır. Yeni gazetecilik sesi ile ters piramit haber metni, istenen metinselliği sağlamaktadır. Bu tür bir metinsellik, elbette sosyal bir düzen hakkında kuramsallaştırmalara ve böylece kültürel ve politik bir etki bırakmaya yol verir, ancak bunu “nesnel”, “olgusal” ve “asıl olan gerçektir” yaklaşımları ile görünmez kılar.² “Böyle bir nesnellik icat etmek, medyanın birliği sağlar görünmesine, pazarını genişletmesine ve böylece de kendisini günümüzün güçlü bir kurumu olarak kurmasına yardımcı olmuştur.” (White, 1998: 287-289).

Gazetecilik organizasyonları ve gazeteciler kendilerini diğer sosyal kurumlardan şöyle ayırmaktadırlar: “Gerçeklikte” yaşanan olay ve olguları “dışarıda bir yerden” izlemek ve müdahale etmeden aktarmak. Bu çerçevede onlar, James Carey’in farklı grupların belli dil ve deyimlerini (varsayılan) ortak bir kelime hazinesine dönüştüren sembolik araçlar, yani “profesyonel iletişimciler” olarak adlandırdığı topluluğun bir örneğidir. 20. Yüzyıl gazetecisi, kendini aralarında bulunduğu reklamcılar, halkla ilişkiler danışmanları, terapistler ve diğer iletişim uzmanlarından, özel bir konumda bulunduğu iddiası ile ayırmaktadır: onun dili, olguların dilidir. Elbette, belki de gerçekten kimse saf, naif bir nesnellığe inanmamaktadır; ancak 20. yüzyılın başlangıcından itibaren, nesnellik iddiası Anglo-Amerikan gazetecilik modelinin çekirdeği olmuştur (Schudson, 1978) ve bu model, onu temsil eden ters piramit tekniğiyle dünya çapında yaygınlaşmıştır (Kunelius ve Koivisto, 2001).

2 Radikal, partizan, farklı sınıf değerleri üzerinden yayın yapan medya, yerini kitle medyasına bırakmıştır. Bu nesnellik açısından övülür. Ancak kitle medyasının, nesnellik adı altında, büyük sermaye/burjuva eline geçmesi ve farklı sesleri susturması ile sınıfsal, siyasal, kültürel vb. farklılıklar gösteren okuyucularının sesinden/dilinden kopması, eleştirilmektedir. Büyük kitle medyasının bu eleştirisi karşısında en büyük savunma kaynağı ise yine, aynı bağlamda eleştirilen nesnellik ve bunu dile getiren profesyonel gazetecilik kodlarının kendisidir. Bu nokta bir çelişki gibi görünse de, gazeteciliğin değinilen hukuki, siyasal ve toplumsal meşruluk kaynaklarını ona sağlayan en önemli değer olarak “nesnellik”, kolay bırakılacak ya da eleştirilmesine izin verilecek bir şey değildir.

Gazetecilik araştırmaları, çeşitli biçimlerde, bu rolü sorgulamışlardır. “Nesnellik” eleştirmenleri çok sayıdadır ve iyi bilinmektedirler. Nesnellik eleştirisi, gazetelerde yer alan görüşlerin çoğulcu olması gerektiğini ifade edenlerden, gazetecilerin asıl işinin kapitalist toplumların nesnel özünü açığa çıkarmaları olduğunu söyleyenlere, çeşitlilik göstermektedir. Yakın zamanlarda ise, bütün bir “gerçek” nosyonu ve nesnellik, yapısalcılığın farklı branşları tarafından sorgulanmış ve onun ölümünü dahi iddia etmişlerdir (Kunelius ve Koivisto, 2001).

Modern bilimin ve gazeteciliğin paylaştığı nesnellik ilkesinin, özellikle insani ve teknolojik aracılıktan, dolayımından bağımsız olması ile ortaya çıkabilecek bir durum olduğu vurgusu önemlidir. “Geleneksel bilim olarak haber metaforu tartışmayı hakim olarak yönetmektedir, tecrübeyi belli bir yola organize etmekte ve farklı konuşmaları sınırlamaktadır” (Lule, 1989:33). Ancak yine de nesnelliğin olabilirliği, özellikle gazetecilik araştırmacılarınca sıkça medyanın ekonomi-politiği ekseninde tartışılmakta, hakim metaforu sarsmaktadır. Bir endüstriyel süreç olarak gazetecilik, haber işleme sırasında, ele aldığı olgunun aktarımını etkileyen pek çok dolayımından geçmektedir. “Gazetecilik yazınsal alanda da, diğer başka anlatı etkinlikleri gibi, kendi gelenekleri ve anlayışları içerisinde, kendi sosyolojik, ideolojik ve yazınsal kısıtlamaları çerçevesinde işlemektedir. Gazetecilerin işlerini yaparken kuvvetli bir biçimsel/bürokratik/formel sınırlamalar seti içerisinde dirler. (Manhoff ve Schudson, 1986:6). Bu sınırlamalar nesnellik etkisini, yukarıda verdiğimiz kurallar çerçevesinde üretmektedirler.

4. ENDÜSTRİYEL ÜRETİM TEKNİKLERİNE UYGUN BİR ANLATI YAPISI OLARAK TERS PİRAMİT

Ters piramit haber anlatısının tüm yapısal özellikleri; endüstriyel, günlük ve standart üretim mekanizmalarına uygun olduğu için çok daha değerlidir. Bu anlamda ters piramit haber metinleri, 24 saatlik günlük gazete çalışma saatlerine uygun “yeni” bilgileri aktarma, organizasyon içindeki eşik bekileri³ ve redaktörlerin üzerinde rahatlıkla çalışabileceği bir “üretim kalıbı” sunma ve satılabilir, rahat okunabilir metinler oluşturma işlevlerini başarıyla yerine getirmektedir.

3 Kabaca, neyin haber olup olmadığına karar veren seçiciler; editörler, haber masası şefleri, genel yayın yönetmenleri, gibi.

Modern haber söylemi kronoloji-bağımsız zaman yapısını, yenilik ve güncellik gibi haber değerleri ve onun türevleri, son teslim zamanı ve haber atlatma gibi gazetecilik uygulamaları ve canlı, gerçek zamanlı haberciliği gittikçe mümkün kılan teknoloji yoluyla geliştirmiştir (Bell, 1995:305). İlk kez verilen bir haber, en kısa flaş cümlesi ve kompakt metin, haber ve habercilerin değerleri hakkında çok şey söylemektedir. Bütçeler, haberin, yayıncılık için ayrılan zaman içerisine, basın içinse sayfaların fiziksel mekanı içerisine sığmasını gerektirmektedir (Bell, 1995:306).

Öğrencilere 5N+1K’yı saptayarak haberin en önemli öğelerini bulabilmeleri öğretilir ve bunların içinden en önemli ya da göze çarpanlarını, flaşa kullanmaları gösterilir. Bu tekniğin seçilmesi ile *Los Angeles Times* gazetesi editörü Bob Baker, gazetecilere haberdeki sosyal çatışma, okuyucular üzerindeki potansiyel etki veya “aptal, sıcak, dramatik, acınası ve biricik” nitelikler taşıyan “ilgi çekici” enformasyonun kavranması konusunda danışmanlık yapmaktadır. Benzer şekilde *Associated Press* genel editörü Rene Cappon, gazetecilere, kendilerine “fark nedir?” sorusunu sormalarını öğütlemektedir. Herhangi bir gazetede flaş cümlesi, bu farkın gazeteciler ya da editörler tarafından nerede bulunduğu göre değişiklikler göstermektedir (Hasty, 2006:79). Bu haber öğelerini saptama ve eleme işi, ticari realizmde temellenmektedir: Bu tip bir haber yazma mantığı, “olayları” ticari semantik potansiyellerine göre algılama üzerinde şekillenir. Bu eleştiri, sıkça tekrar edilen “olgusallığın”, aslında gazeteciler için ticari bir albeni yaratma amacıyla kullanıldığını önermektedir. Neyin önemli olduğuna, neyin önemli olmadığına karar vermek böylece, gerçekte birbirinden koparılamaz olan “olguları” böler, parçalar, eler ve “satılabilirliğe” göre yeniden düzenleme anlamına gelir. “Gazeteciler sunumlarının olay-nesnelere, keşfedilen ve dolayısıyla sunulmayı hak eden bir şey olarak muamele etmektedirler” (Hasty, 2006:79). Aslında, anlatıbilimsel bakışla, ortada bir keşfetme değil, metinsel öne çıkarma (foregrounding) bulunmaktadır (Hasty, 2006:79). Haberin flaş/giriş cümlesi, anlatının sadece gerekli öğelerini iletmekle kalmaz; anlamlı bir şeyi açığa çıkardığı ve zamanlılık açısından dikkate değer olduğu sözünü vererek, haberi okuyucuya “satar” (Hasty, 2006:80).

Haber yazımının yaygın prensibine göre, metin içinde, sonucun ayrıcalıklı, yüksek statüye sahip olması gerektiğini belirtmiştik. Bu prensip sayesinde ki haberler gün be gün, saat saat güncellenebilir ve

her yeni sonuç diğerini haber metninde bir alta itmektedir, flaş cümlesi anında değiştirilebilir (Bell, 1995:312). Yani endüstri ve pazarlama açısından, yeniden ve yeniden “yeni” haber üretme ve satma garantisi ortaya çıkmaktadır. Ters piramit haber metinlerinin pazar-yönelimli bir ürün olmasının, anlatı yapısı açısından en büyük karşılığı da budur.

Zamanlılık ögesi haber doğasının tanımlayıcı karakteristiğidir, haber toplama prosedürlerindeki en önemli zorlayıcı baskı ve haber söylemi yapısının bir belirleyicisidir. Haber doğası gereği sınırlı raf ömrü olan, çabuk bozulan bir ticari maldır. Bir sonraki sayı ya da bülten, onu hemen eskimiş ilan eder. (Bell, 1995:306). Dünya medyasını domine eden Batı modelinde, 24 saat haberin temel döngüsüdür. (Bell, 1995:307).

Zaman ögesinin önemi, diğer ögeleri arkaplanı iter çoğu zaman. *Reuters*, bu tehlikenin farkındadır ve gazetecilik teknik kodlarının, etik kodların önüne geçmemesi gerektiğini belirtmektedir: “Doğruluk ve tamlık, asla ‘hız’a kurban edilmemelidir. Olguları çifte kontrol/doğrulama (double-check), bu anlamda da çok önemlidir” (Reuters, 2008:25). Ancak, büyük bir rekabetin olduğu habercilik sektörü, hız ve yeniliğin çoğu zaman kurbanı olmakta ve aceleyle yanırlar yapabilmektedir. Ancak bu durumda da, bahsedildiği üzere, ters piramit metinler, güncellenmeye çok elverişli yapıları ile imdada koılmaktadırlar.

Haberler neden burgulu bir zaman yapısı içinde yazılmakta, metin içerisinde, gerçekte olan olayların sırası sürekli bozulmaktadır? Ohtsuka ve Brewer (1992:331) aynı soruyu kronolojik anlatı göstermeyen tüm diğer anlatı türleri için de sormuştur: “Neden yazarlar her zaman metinleri doğal formlar içinde yazmazlar?” Haber metinleri içinse bu soru oldukça keskin bir nitelik taşır çünkü okuyucuların anlaması/kavraması haber yazımının en açık hedefidir. Cevap gazetecilik değerleri, gazetecilik pratiği ve teknolojik gelişmede yatar, kavrayışa yönelik maksimum hedefe yönelim, haber yapısının zaman algısını baş aşağı çevirir (Bell, 1995:319). Eğer istenen enformasyon flaş/ilk cümleye taşınırsa, daha iyi hatırlanmaktadır.

“Zaman, habercilik işini diğer bazı mesleklere benzer şekillerde hakimiyeti altında tutmaktadır. Örneğin, restoran işletmeciliğinde olduğu gibi. BBC haber merkezine yönelik bir araştırmada buradaki uygulamalar bir ‘kronometre kültürü’ olarak karakterize edilmiştir.”

(Schlesinger, 1987:83). Her haber merkezi aynıdır, aynı endüstriyel uygulamalar içerisindedir, fabrikaların benzerliklerini içlerinde barındırmaktadırlar; zamana karşı yarışılır, günlük başarı ise son teslim zamanına değin belli bir sayıda haberin üretilmesi yeteneğini gerektirmektedir. “Son teslim zamanının aciliyeti ve adrenalini, habercilerin itiraf etmemesine karşın, yapmak zorunda oldukları çoğu şeyin gerçekliğidir; günlük gazeteciliğin inkar edilmeye ve kaçılmaya çalışılan rutinliği ve monotonluğudur.” (Schudson, 1989:82). Bunun yanında ortada pratik bir neden daha bulunmaktadır: Bu durum üretkenliği teşvik eder, en az zamanda en çok haber üretimini ortaya çıkarır. Buradaki son teslim zamanlarına uyamayan gazeteci tipi, bir akşamda tek öğün yemek yapabilen şef gibi, çalışma vasıflarına haiz değildir (Bell, 1995:323).

Ters piramit haber metni, 24 saatlik periyotlarla üretim yapan günlük haber gazetelerinin izini büyük ölçüde içinde taşır. Ancak bu döngü, korkunç boyutlara varan iletişim teknolojileri sayesinde, saatlere, dakikalara ve hatta saniyelere inmiştir. Günümüzde, sadece tek cümlelik flaşlardan oluşan, başlık, gövde ve detayın yer almadığı haberleri internette ve televizyonda alt yazı bantlarında görmekteyiz.

Carey (1987) 19. yüzyıldan bu yana Amerikan gazeteciliğindeki zaman pratiklerinin gelişiminin izini sürmüştür. Ona göre, ABD’de 1830’lardaki “penny press”, zaman kavramını ticaret ve iş dünyasından almaya başlamıştır. Günlük periyotlarda çalışan, fiyatların, malların ve benzerlerinin sonu gelmeyen tekrar eden değişimlerinin döngüsünde iş gören yaşam alanlarıdır bunlar. Bu tip gazeteler, ticaretin bu temposunu sosyal hayatın diğer alanlarına da empoze etmiştir. “Zamanlılık değeri, ‘penny pres’ tarafından gazeteciliğin esas değeri olarak genellenmiştir” (Carey, 1987:164). 1860’lara ulaşıldığında, telgraf teknolojisi, bu tip gazetelerin başlattığı zaman ekseninde dönen haber anlayışını, radikal bir şekilde kısaltarak perçinlemiştir. Böylece gazetecilik açısından başarı tanımlaması, “en iyi” den “ilk” olmaya doğru yer değiştirmiştir (Bell, 1995:325).

Teknoloji, üretim pratikleri ve endüstriyel zorlamaların haber mutfağında gerçekleşen editoryal süreçlere etkisi çok büyüktür. Bu açıdan ters piramitin adeta bir “lego” gibi, üretim kalıplarına uygunluğu söz konusudur. Üzerinde anlam bütünlüğü bozulmadan (ama anlatmaya hangi ögenin haberde önemli olduğu vurgusu

istendiği gibi değiştirilerek) rahatça çalışılabilmektedir (Labov, 1972). Ters piramit haberler, metinsel bir kapanışa ulaşmak adına yapılandırılmamıştır ve Aristotelesçi anlamda başlangıçtan sona bir dizilim göstermemektedirler. Olay yapısı ve söylem yapısının birlik içinde olmaması, bunun bir sebebidir. Bu Aristotelesçi olmayan metinsellik, “radikal kurgulanabilirlik” (radical editability) nosyonu ile açıklanabilir (White, 1998:180). Bu açıdan MacDougall (1982:103) “haberlerin neredeyse her paragrafın sonundan kesilebileceği ve yine de tamlık durumunu kaybetmeyeceğini” ifade etmektedir. Haberlerin bu anlamda blok blok, paragraflar halinde yazılması, her birinin kendi içinde bir bütünlük taşıması önemlidir. Bu, metnin kronolojisini bozar ve parçalı bir durum yaratır ancak, editörler ve okuyucular için işlevseldir.⁴

Ancak haberin radikal kurgulanabilirliği, sadece haberin alttan rahatlıkla kesilmesinin çok ötesindedir. Metnin, gövdeyi oluşturan alt kümeleri sık sık yeniden düzenlenebilir veya tamamen kaldırılabilir, bu da metnin bütünlüğü ve işlevselliğine zarar verilmeden yapılır. **Bu değişimin, haber değerine, sonradan çeşitli eşik bekçiliği mekanizmalarının devreye girmelerine izin verebilme gibi nedenleri de bulunmaktadır** (White, 1998:182).

Buradaki can alıcı nokta, “radikal kurgulanabilirlik” işlemine rağmen, her yeni versiyonun haber metni olarak etkili bir şekilde işlevsel kalabilmesidir. Haberın içyapısının yeniden düzenlenmesi, metni iletişimsel olarak işlevsiz ya da anormal yapmadığı gibi, farklı bir haber metni alt türü haline de getirmemektedir (White, 1998:183). Bu bağlamda, Aristoteles’in, anlatıdaki her parçanın değişmez yerleri olması gerektiği, yoksa bütünü çözümlenip anlamsızlaşacağı iddiası, bu tip haber metinleri için gerekli olmamakla beraber, anlatıların bir sonucu olmalı tezine de karşıt bir yapı gözümüze çarpmaktadır.

4. Bunun elbette, farklı bir konu olan, medyanın dünyayı parçalı, eksik ya da istendiği şekilde, bir montaj içerisinde yansıttığı görüşüyle de yakından ilgisi olduğu açıktır.

5. SONUÇ

Sonuç olarak ters piramit haber metinlerinin endüstriyel üretime yönelik en büyük faydası, serbest bırakılmaları halinde pek çok değişiklik gösterebilecek ve okunup yayına hazır hale getirilmeleri çok uzun sürebilecek metinlerin ve söylem yapılarının ortadan kaldırılmasıdır. Standartlaşan haber anlatısı, hız ve verimlilik sağlamak ve 24 saatlik üretim kalıplarının aksamadan, maliyeti arttırmadan (örneğin, çok daha fazla redaktör istihdamı gerektirmeden) yürütmesinde çok önemli bir işlev üstlenmektedir. Kolayca işlenmesi, gazete organizasyonunda çalışanlarca ve okuyucularca hemen kavranabilen yapısı, maliyeti minimize ederken satış potansiyelini maksimize etmekte, kısaca ekonomik açıdan da endüstri için elzem görünmektedir.

En nihayetinde flaş cümlesi, ters piramit haberlerdeki temel stratejik ve endüstriyel hedefleri gerçekleştiren bölümdür. Ancak aynı zamanda, flaş, gazetenin “haber burası önemli, buraya dikkat edin” demesidir. Ters piramit tekniği, bunu metinsel örgütlenme yoluyla yapar. Bu, müdahalesiz, nesnel anlatım adı altında yapılan örgütlenme, gerçekte bir “öne çıkarmadır”. Gerçekte metinsel örgütlenmenin kendisi, yani standartlaşmış ters piramit tekniği, iddia edilen nesnellğin ve müdahalesizliğin daha baştan karşıtı olan bir yapıdır. Çünkü, endüstriyel dolayım, editoryal müdahale, kronolojik yapının haber değeri gibi aslında yayın politikaları ya da kişisel tercihlerle belirlenen ölçütlerle bozulması gibi müdahaleler, haber yazımına içkindir ve belirttiğimiz stratejilerle gizlenebilmektedir. Ancak yine de “nesnellik” algısı halen bu modelle özdeşdir ve bu özdeşliğin kırılması, kullanılan nesnellik üreten stratejilerin medya okuryazarlığı ile geniş kitlelerin gündemine gelmesi ile mümkün olabilecektir.

Her tür endüstriyel üretim, doğası gereği kar amaçlıdır. Bu açıdan, ters piramit haber yazım tekniği ve nesnellik özdeşliğinin, gazetecilik endüstrisi için pazarlama ve satış amaçlı kullanımı da her zaman hatırlanmalıdır. “Çağdaş gazeteciliğin nesnellik arzusu anlaşılabilir. Ticari kamusal alan herkes içindir ve böylesi geniş bir ‘genelliğin’ makullüğünü reddetmek, özeli genele bağlamaya çalışmak her zaman riskli bir iştir” (Kunelius, 1994: 264). Kısaca öznellik hedef kitleyi, dolayısıyla tirajı sınırlandırmaktadır; nesnellik iddiası ise sınırları, pazarı genişletmekte ve karı arttırmaktadır.

Kaynakça

- Anadolu Ajansı Genel Müdürlüğü Muhabirin El Kitabı (2008). Editör Dr. Muzaffer Şahin, Anadolu Ajansı Yayını
- Allan, S. 2004. *News Culture*. McGraw-Hill International
- Bell, A. 1991. *The Language of News Media*. Blackwell
- Bell, A. 1995. News Time, *Time & Society*, VOL. 4(3), 305-328, Sage
- Carey, J. W. 2007. A Short History of Journalism for Journalists: A Proposal and Essay, *The Harvard International Journal of Press/Politics*, No:12, 3-16
- Caple, H. 2007. Multimodal communication in an Australian broadsheet: A new news story genre, *4th International Symposium on Genre Studies, Taburao, Brazil, August 15-18* s.120-128. Erişim tarihi: 2 Ocak 2008, <http://www3.unisul.br/paginas/ensino/pos/linguagem/cd/English/12i.pdf>
- Chen, L. 2004. Evaluation in media texts: A cross-cultural linguistic investigation, *Language in Society*, 33, 673-702, Cambridge: Cambridge University Press
- Çinli İşçiler Osmaniye’de Kaza Geçirdi (22 Kasım 2009). *Anadolu Ajansı*. Erişim tarihi: 10 Aralık 2009, <http://www.aa.com.tr>
- Eryılmaz, Tuğrul 2005. Temel Gazetecilik Eğitimi, *Çağdaş Gazeteciler Cemiyeti Bursa*, Erişim tarihi: 12 Şubat 2008, <http://www.cgdbursa.org/>
- Curran, J. ve Seaton, J. 1991. *Power Without Responsibility, The Press and Broadcasting in Britain*, 4. Baskı., London: Routledge
- Girgin, A. 2002, *Haber Yazmak*, İstanbul: Der Yayınları
- Hasty, J. 2006. Performing power, composing culture: The state press in Ghana, *Ethnography*, Sayı 7, 69-98, Sage
- Kunelius, R. 1994. Order and Interpretation: A Narrative Perspective on Journalistic Discourse, *European Journal of Communication*, Vol. 9, 249-270, London: Sage
- Kunelius, R. ve Pekka K. 2001. Looking for a Dominant Metaphor: How to make old journalism make sense, *Nordic Conference*

for Media and Communication Research in Reykjavik, August, Iceland

- Labov, W. 1972. *Language in the Inner City: Studies in the Black English Vernacular Philadelphia*, Pennsylvania: University of Pennsylvania Press
- Lule, J. 1989. News as Drama: The Study of News Language, *72nd Annual Meeting of the Association for Education in Journalism and Mass Communication*, August 10-13, Washington DC
- Macdougall, Curtis D. 1987. *Interpretive Reporting*, Basingstoke: Macmillan Publishing Company
- Malnic, E. 2006. Journalism 202: Newswriting-Print, *Annenberg School of Journalism Fall*
- Ohtsuka, K. ve Brewer, W. F. (1992). Discourse Organisation in the Comprehension of Temporal Order in Narrative Texts, *Discourse Processes*, 15(3), 317-36.
- Pietila, V. 1992. Beyond the News Story: News as Discursive Composition, *European Journal of Communication*, Vol. 7, 37-67, London.
- Reuters 2008. *Reuters Handbook of Journalism*, Online Edition. Erişim tarihi: 30 Nisan 2009, http://handbook.reuters.com/index.php/Main_Page
- Rich, C. 2000. *Writing and Reporting News*, Belmont: Wadsworth Publishing Company
- Scanlan, C. 2003. Writing from the Top Down: Pros and Cons of the Inverted Pyramid, *Poynter Online.*, Erişim tarihi: 14 Kasım 2008 <http://www.poynter.org/column.asp?id=52&aid=38693>
- Schlesinger, P. 1987. *Putting ‘Reality’ Together*, London and New York: Methuen
- Schudson, M. 1989. The Sociology of News Production, *Media, Culture & Society*, 11(3), 263-282.
- Simons, M. 2008. What the internet means for the way journalists write, *Australian Policy Online*. Erişim tarihi: 23 Haziran 2008,

http://www.creative.org.au/webboard/results.shtml?filename_num=205394

Smith, V. 2005. News Structure in the Pres: A study of the Applicab of the van Dijk's Analysis, *International Cyberspace Conference on Ergonomics Ergonomics Association Press*, Johannesburg: International

Tokgöz, O. 2006. *Temel Gazetecilik*, 6. Baskı, İstanbul: İmge

White, P. R. 1998. *Telling Media Tales: The News Story as Rhetoric*. Sydney: Department of Linguistics, University of Sydney.